

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

รายงานการวิจัย อนาคตภาพของการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาตามความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศ

ชื่อนักวิจัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

พ.ศ. 2561

ประเภทของงานวิจัย

อาชีวศึกษา

คำสำคัญ

ผังการกระจายการจัดการเรียนการสอน ความต้องการใช้กำลังคน

ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

จากการขยายตัวที่เกิดจากการพัฒนาประเทศ และการก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงไปของสังคมโลก การผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ทั้งนี้ให้สอดคล้องกับอาชีพที่จะเกิดขึ้นใหม่ตามกลุ่มงานที่รองรับการพัฒนาประเทศ ทั้งในส่วนการคมนาคม การก่อสร้างที่เกิดจากการขยายตัวของสายการบิน การสร้างท่าเรือ น้ำลึกขนาดใหญ่ และการสร้างทางรถไฟฟ้า นอกจากนี้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของการติดต่อสื่อสารและเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว กลุ่มอาชีพด้านอิเล็กทรอนิกส์ การติดต่อสื่อสารผ่านระบบอัตโนมัติก็มีความต้องการมากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อการขนส่งสินค้าสำหรับการค้าขายทั้งในและระหว่างประเทศก็มีความสำคัญจำเป็นตามมาด้วย การจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดเตรียมและผลิตกำลังคนให้มีสมรรถนะอาชีพรองรับการเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตและตอบรับการพัฒนาประเทศ ใน 4 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ คมนาคม ก่อสร้าง เทคโนโลยีสารสนเทศ และโลจิสติกส์ ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับอนาคตภาพของการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาตามความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศ จึงมีความสำคัญจำเป็นต่อการวางแผนพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาเพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2561-2565)
2. เพื่อศึกษาผังการกระจายการจัดการเรียนการสอน (Program Mapping) สายอาชีพใน 4 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ คมนาคม ก่อสร้าง เทคโนโลยีสารสนเทศ และโลจิสติกส์ของสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน จำแนกตามภูมิภาค

3. เพื่อศึกษาความต้องการใช้กำลังคนระดับอาชีวศึกษาและตำแหน่งงานหลักของตลาดแรงงาน ใน 4 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ คมนาคม ก่อสร้าง เทคโนโลยีสารสนเทศ และโลจิสติกส์ตามทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2561-2565)

4. เพื่อศึกษาอนาคตภาพของการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษาใน 4 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ คมนาคม ก่อสร้าง เทคโนโลยีสารสนเทศ และโลจิสติกส์ ตามความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2561-2565)

5. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะบทบาทของสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษาใน 4 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ คมนาคม ก่อสร้าง เทคโนโลยีสารสนเทศ และโลจิสติกส์ ให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2561-2565)

ขอบเขตของการวิจัย

งานศึกษาวิจัย เรื่อง อนาคตภาพของการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษาตามความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศ เป็นการศึกษาการอาชีวศึกษาในระดับปวช. และ ปวส. โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) ด้วยวิธีการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับอนาคตภาพของการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษา

ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2561-2565) คณะผู้วิจัยได้ศึกษา

1) แผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (Master Plan on ASEAN Connectivity : MPAC) (กระทรวงการต่างประเทศ, 2554 : 12-57)

2) ปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์ว่าด้วยอาเซียน 2025 : มุ่งหน้าไปด้วยกัน (กรมอาเซียนกระทรวงการต่างประเทศ, 2559 : 124-286)

3) แผนงานพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (Greater Mekong Subregion-GMS) (แสงจันทร์ มาน้อย, 2558. ออนไลน์)

4) กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle : IMT-GT)

5) ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)

6) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)

7) แนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ (คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2559 : ออนไลน์)

8) Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560 : ออนไลน์)

2. การจัดการเรียนการสอน (หลักสูตร) ใน 4 กลุ่มอาชีพ ของสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของสำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำแนกตามประเภทวิชา สาขาวิชา และสาขางาน ที่เกี่ยวข้องกับ 4 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ คมนาคม ก่อสร้าง เทคโนโลยีสารสนเทศ และโลจิสติกส์ และศึกษาข้อมูลการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาภาครัฐ 428 แห่ง และเอกชน 484 แห่ง ในปีการศึกษา 2559 (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2558 : ออนไลน์)

3. ความต้องการของตลาดแรงงานที่มีต่อตำแหน่งงานตามทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2561-2565) ใน 4 กลุ่มอาชีพ คณะผู้วิจัยได้ศึกษา

- 1) การศึกษาความต้องการกำลังคนเพื่อวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนในระดับกลุ่มจังหวัดและกรุงเทพมหานคร (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2555. ออนไลน์)
- 2) แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ระยะ 20 ปี (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559 : ออนไลน์)
- 3) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2556-2560) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556: ออนไลน์)
- 4) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของอุตสาหกรรมก่อสร้าง (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม , 2559 : ออนไลน์)
- 5) แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของไทย พ.ศ. 2558 - 2565 (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.) กระทรวงคมนาคม, 2557 : ออนไลน์)
- 6) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 28 คน เกี่ยวกับตำแหน่งงานหลักของตลาดแรงงาน ใน 4 กลุ่มอาชีพ

วิธีการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังกล่าวข้างต้น แบ่งขั้นตอนหลักของการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวินิจฉัย ศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1-3 คือ 1) ศึกษาทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2561-2565) 2) ศึกษาผังการกระจายการจัดการเรียนการสอน (Program Mapping) ใน 4 กลุ่มอาชีพ คือ คมนาคม ก่อสร้าง เทคโนโลยีสารสนเทศ และโลจิสติกส์ ของสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนจำแนกตามภูมิภาค และ 3) ศึกษาความต้องการของตลาดแรงงานที่มีต่อตำแหน่งงานตามทิศทางการพัฒนาประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2561-2565) ใน 4 กลุ่มอาชีพ คือ คมนาคม ก่อสร้าง เทคโนโลยีสารสนเทศ และโลจิสติกส์

ขั้นตอนที่ 2 การคาดคะเน เป็นการศึกษาอนาคตภาพของการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาใน 4 กลุ่มอาชีพ คือ คมนาคม ก่อสร้าง เทคโนโลยีสารสนเทศ และโลจิสติกส์ ตามความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2561-2565)

ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมข้อเสนอแนะ เป็นการศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับบทบาทของสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาใน 4 กลุ่มอาชีพ คือ คมนาคม ก่อสร้าง เทคโนโลยีสารสนเทศ และโลจิสติกส์ ตามความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2561-2565)

ผลการวิจัย

บทสรุปอนาคตภาพของการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาตามความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศ

1. บทสรุปทิศทางการพัฒนาประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2561-2565)

กลุ่มอาชีพด้านการก่อสร้าง เป็นกลุ่มอาชีพที่สนับสนุนการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นฐานรากของกลุ่มอาชีพอื่น ส่วนกลุ่มอาชีพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อาจเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มอาชีพที่สนับสนุนกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพอื่น ดังนั้นกลุ่มอาชีพด้านการก่อสร้าง และกลุ่มอาชีพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จึงเป็นกลุ่มอาชีพที่มีทิศทางการเติบโต

ควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า มากเป็นอันดับต้น ๆ ในส่วนกลุ่มอาชีพด้านคมนาคมและโลจิสติกส์ ก็มีทิศทางการเติบโตเพื่อตอบสนองทิศทางของแผนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2561-2565)

2. บทสรุปผังการกระจายการจัดการเรียนการสอน (หลักสูตร) ใน 4 กลุ่มอาชีพของสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย

2.1 การจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพคมนาคม ทุกภูมิภาคเน้นการจัดการเรียนการสอนด้านยานยนต์ ส่วนด้านโครงข่ายทางราง อากาศยาน และทางเรือ ยังมีการจัดการเรียนการสอนในระดับน้อย

2.2 การจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพก่อสร้าง ทุกภูมิภาคเน้นการจัดการเรียนการสอนด้านก่อสร้างและโยธามาเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือสำรวจในส่วนที่จัดการเรียนการสอนในระดับน้อยหรืออาจเรียกว่าขาดแคลนคือ ด้านสำรวจสถาปัตยกรรม และการออกแบบภายในอาคาร

2.3 การจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทุกภูมิภาคเน้นการจัดการเรียนการสอนด้านคอมพิวเตอร์ธุรกิจ รองลงมาคือด้านโทรคมนาคม ในส่วนที่จัดการเรียนการสอนในระดับน้อย หรืออาจเรียกว่าขาดแคลนคือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสาขางานคอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์ คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ โปรแกรมเมอร์ มัลติมีเดีย ระบบเครือข่าย แอนิเมชัน และซอฟต์แวร์ระบบมองกลฝังตัวให้มากขึ้น

2.4 การจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพโลจิสติกส์ ในทุกภูมิภาคยังมีการจัดการเรียนการสอนในระดับน้อยหรืออาจเรียกว่าขาดแคลน ส่วนที่จัดการเรียนการสอนอยู่เน้นด้านโลจิสติกส์ทั่วไป

3. บทสรุปความต้องการใช้กำลังคนระดับอาชีวศึกษาและตำแหน่งงานหลักของตลาดแรงงาน ใน 4 กลุ่มอาชีพ ตามทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยใน 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2561-2565)

3.1 กลุ่มอาชีพที่ต้องการใช้กำลังคนระดับอาชีวศึกษามากที่สุด ลำดับแรก คือ การก่อสร้าง อีกทั้งมีตำแหน่งงานหลักทั้งในระดับปฏิบัติการและหัวหน้างาน

3.2 กลุ่มอาชีพที่ต้องการใช้กำลังคนระดับอาชีวศึกษา ลำดับสอง คือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยมีตำแหน่งงานหลักในระดับปฏิบัติการที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ มัลติมีเดีย กราฟฟิก ระบบเครือข่าย และการสื่อสารทั้งแบบมีสายและไร้สาย

3.3 กลุ่มอาชีพที่ต้องการใช้กำลังคนระดับอาชีวศึกษา ลำดับสาม มี 2 กลุ่มอาชีพ ดังนี้

3.3.1 กลุ่มอาชีพด้านคมนาคม ส่วนใหญ่ตำแหน่งงานหลักจะเกี่ยวข้องกับรถยนต์

3.3.2 กลุ่มอาชีพด้านโลจิสติกส์ ส่วนใหญ่ตำแหน่งงานหลักจะอยู่ในระดับปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์ทั่วไป

4. บทสรุปอนาคตภาพของการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษาใน 4 กลุ่มอาชีพ คือ คมนาคม ก่อสร้าง เทคโนโลยีสารสนเทศ และโลจิสติกส์

4.1 อนาคตภาพของการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษา ลำดับที่หนึ่ง คือ ให้ความสำคัญต่อการผลิตและพัฒนาากำลังคนด้านก่อสร้างทั้งระดับปวช. และปวส. ทั้ง 2 กลุ่มสาขาวิชา คือ ก่อสร้าง และสถาปัตยกรรม

4.2 อนาคตภาพของการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษา ลำดับสอง คือ ให้ความสำคัญต่อการผลิตและพัฒนาากำลังคนทั้งระดับปวช. และปวส. ใน 2 กลุ่ม คือ โทรคมนาคม และเทคโนโลยีสารสนเทศ

4.3 อนาคตภาพของการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษา ลำดับสาม คือ ให้ความสำคัญต่อการผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษา ระดับปวช. และปวส. ใน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มคมนาคม และกลุ่มโลจิสติกส์